

צלצול בבית הכנסת ובית מדרש

בבית הכנסת השכונתי קול דממה דקה. הכל עסוקים בתפילת שמונה עשרה - איש איש בתפילתו, מחשבותיו ובקשותיו. גם אתה מתאמץ להתפלל בכוונה, מנסה להתרכז במילים. המחשבות והטרדות צצות בזו אחר זו. והנה, בעמל רב עולה בידך והתפילה קולחת מתוך כוונת הלב.

ולפתע --- מתנגנת לה מירכתי בית הכנסת, מנגינה חסידית/מזרחית. אתה נע וזע בחוסר נוחות ומיחל שהמנגינה תיפסק. וברקע מתחילים להשמע קולות גערה מכאן ומשם.

ובזמן אחר, יש ואתה יושב ולומד וראשך שקוע בליבונה של סוגיה ולפתע מתנגנת לתוך אוזנך שיחה בין אדם לרעהו או בין איש לרעייתו, פעמים מאריך ופעמים מקצר. ואתה שואל כל פעם מחדש:

האם יש היתר לכך שמקום קדוש זה הופך למשרדו האישי של כל החפץ בכך? מה דעת התורה בעניין?

ננסה לבאר ולהבהיר בשורות הבאות את חומרת העניין הן בצד ההלכה והן במה שנמצא בחז"ל. בזמננו, כאשר הפלאפון הנייד נעשה חלק בלתי נפרד מאיתנו. רבים וטובים זקנים עם נערים, בעלי בתים ואברכים חשובים מהלכים עמו בכל מקום ובכל זמן.

והנה יש להעיר ולעורר שמכשיר טלפון נייד בבית הכנסת ובבית המדרש יש בו חששות הלכתיות ומכשולים חמורים, ולרבים מהפוסקים אף אפשר שעובר על מצוות עשה ויתבאר כדלהלן.

ובאמת, התבוננתי על מה ולמה סומכים רבים וטובים להקל בזה בדבר שיש בו מכשולים חמורים ואין לו היתר כלל. ואפשר דישנם כמה סיבות:

א. **חוסר הבהירות בפרטי הלכות אלו.** הטעויות הנפוצות הם בענין שיעור ההיתר של ת"ח מה מותר ומה אסור והאם יש הבדל בין בית הכנסת לבית המדרש, ועוד בדין תנאי בבית הכנסת.

ב. כבר כתבו חז"ל: "הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו" - בזמן שקולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות ובתי מדרשות אין הידיים ידי עשיו ועוד אמרו חז"ל: "אם פגע בך מגוול זה משכהו לבית המדרש", וכאן בא הנסיון הגדול של היצר הרע לפגוע בכח בית המדרש ולבטל מעלינו את ההגנה של הבתי מדרשות.

החששות

שיטת רוב הראשונים והפוסקים שקדושת בית הכנסת ובית המדרש היא דאורייתא: עיי' תורת כהנים כ"ו ל"ד, סמ"ק, סמ"ג, יראים, משמעות הרמב"ם, הח"ח פתיחה עשין ז' ובבאמ"ח מה שכתב בזה וי"ע בחיי"א ובבא"ת. ומאידך הר"ן מגילה פרק ג' סבירא לה דקדושתן מדרבנן.

תורת כהנים פרשת בחוקותי פרק כ"ו פס' ל"א: "והשימותי את מקדשכם" - "מקדש מקדשי מקדשכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות".

שאלות פרשת עקב: "בתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים ממזוזה וכו' משום שנקראים מקדש שנא: "והשימותי את מקדשכם".

גמ' מגילה: "ואהי להם למקדש מעט" אמר ר' יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל.

וכתב הסמ"ק ו': "ליורא מן המקדש" ובזמן הזה בתי כנסיות מקדש מעט

וכן משמע ביראים ת"ט כן כתב הסמ"ג מצוות עשה י"ט - הרי שנראה מדבריהם שכיום שאין בית המקדש זהו דין קיום מורא מקדש.

רמב"ם תפילה י"א י"א: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הם עומדים שנא: "והשימותי את מקדשכם".

ובספר המצוות לא תעשה ס"ה כתב: "שלא לאבד בית מקדש ובית מדרש שנא: "לא תעשו כן לה' אלוקים". וכן פסק הח"ח בספר המצוות הקצר י"ח: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו נקראים בתי מקדש מעט שנא: "ואהי להם למקדש מעט".

וכן כתב בספרו החפץ חיים בעשין ו': "אם מדבר לשוה"ר בבית הכנסת ובבית המדרש עובר על עשה: 'ומקדשי תיראו'. ובתי מדרש שלנו הם בכלל מקדש כמבואר בפוסקים".

וכתב החיי אדם כלל י"ז סעיף ו': "קדושת בית הכנסת ובית המדרש גדולה מאוד ומוזהרים... כדכתיב: 'ומקדשי תיראו' ולא בית מקדש לבד אלא כל מקום המקודש... כדכתיב: 'ואהי להם למקדש מעט' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וכתבו הפוסקים דמצוה זו לירא מן המקדש נוהג בבתי כנסיות ובתי מדרשות מדאורייתא.

בן איש חי פרשת ויקרא פסק: "וכתבו הפוסקים דמצוה לירא מן המקדש נוהג בבתי כנסיות ובתי מדרשות מדאורייתא".

העולה מכל המקורות שהבאנו שהפוסקים הנ"ל צדדו שבתי כנסיות ובתי מדרשות נכללים באזהרת התורה כקדושת בית המקדש.

ובגמ' מגילה כ"ח: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל על תנאי הן עשוין ואעפ"כ אין נוהגין בהן שחוק וקלות ראש ומאי ניהו חשבונות".

אמר רב אסי: "בתי כנסיות שמחשבים בהם חשבונות לבסוף שילינו בהן מת מצוה פירש רש"י שימותו בהן מתים שאין להן קוברים. ועיי' מאירי שכתב: "אין יושבין בבתי כנסיות כאדם שהוא בביתו אלא יעמוד באימה וביראה.

ועוד כתב הזוהר בתרומה ובויקהל: "המדבר דברי חולין... מעכב הגלות ע"י ואין לו חלק באלוקי ישראל".

שו"ע קנ"א א': "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן שחוק וקלות ראש והיתול ושיחה בטלה... ואין מחשבים בהן חשבונות". כתב המ"ב ס"ק א' כי הם נראים מקדש מעט כדכתיב: "ואהי להם למקדש מעט" ובמקדש כתיב: "ואת מקדשי תיראו". וכתב עוד ס"ק ב': "שיחה בטלה היינו אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה אסור.

ועיי' מה שהביא שם בשם הזוהר.

ההיתרים והטעויות

וכעת נבוא לבאר בקצרה את ההיתרים שתולים בהם, ונתלים בהם לענין דבור בביהמ"ד:

• ת"ח • בית המדרש • בית הכנסת ותנאי.

• ת"ח - כתב שו"ע קנ"א א': "תלמידי חכמים מותרים לאכול ולשתות בהם מדוחק וי"א דבבית המדרש אפילו שלא מדוחק שרי". וכתב המ"ב ס"ק ו': דשיחה בטלה אף לת"ח אסור. "דאטו ת"ח אינו מוזהר אל מורא מקדש". וכן כתב הביאור הלכה ד"ה וי"א שפשוט שאין היתר של קלות ראש לת"ח בבית המדרש, וכאמור לעיל ס"ק ב' שנכלל בזה אף שיחה לצורך פרנסה וכד'. וע"ע במג"א ובמחצה"ש והעולה מדבריהם שההיתר הוא שלא יתבטל מלמודו וכשמאריך אף בדברים המותרים ודאי אסור. ולשיטת השו"ע נראה שמחמיר בזה יותר והתיר בבהמ"ד רק לת"ח מדוחק ועיין בתשובות הגרי"ש אלישיב סי' ט"ז לענין עשיית קידוש בביהמ"ד.

• בית הכנסת ובית המדרש - עי' מ"ב ס"ק ח' אף דקדושת בית המדרש חמורה יותר מבית הכנסת כדלקמן סי' קנ"ג מכל מקום בענין ת"ח שלומדים בקביעות התירו להם. משום שבית המדרש הוא ביתו. הרי שקדושת בית המדרש חמורה יותר מבית הכנסת והתירו לת"ח אכילה ושתיה ולא התירו שיחה בטלה וכד'. ויש להוסיף עוד שבית המדרש שגם מתפללים בו - דינו כבית הכנסת.

• תנאי - עי' בשו"ע ס"ק י"א שמחמיר מאוד בענין תנאי וכתב שאין תנאי מועיל בבתי כנסיות שבא"י כלל ועי' מה שכתב על זה במ"ב ובבאור הלכה. מ"מ מי יודע באיזה מקום נעשה תנאי ואף אם יש מקום להקל בדוחק בתנאי שנעשה כהוגן דיש בזה פרטי דינים רבים. מ"מ לתשמיש של שחוק ושיחה בטלה לא מהני תנאי.

אמנם יעוין במסגרת השלחן הנדפס בקיצושו"ע מה שכתב למצוא צד להקל בזה אך בודאי שלענין דידן אף לדבריו אסור.

העולה מן הנ"ל שאף לת"ח אין היתר לדבר שיחת חולין בבית הכנסת ובית המדרש בודאי שאין לו להכנס עם פלאפון שעלול להפריע ולבלבל את שאר הלומדים והמתפללים ואין בזה היתר כלל וכלל.

ולבד מכל מה שכתבנו הרי בכל בית תיפלותם או שאר מקום שמכבד עצמו אין רשות להכניס פלאפון העלול לצלצל וודאי שלא תהיה בית אלוקינו ומקום מקדשינו רח"ל פחות מזולזל מכל בית תיפלותם. ובאמת שדי בהערה זו בלבד.

ואף לאותם שאין מקפידים כ"כ בענין דיבור בבית המדרש יתבאר להלן שפלאפון בבית המדרש יש בו חששות נוספים והרי הוא מכשיל את הרבים ואפשר שהוא גוזל את הרבים וליתא בהשבה. ועוד יתבאר שאף לאותם שאינם מחזיקים פלאפון הרי הם גם בכלל הבעיה דעדיף לכתחילה להתפלל בביה"כ שאין בו מכשול זה.

המכשלות

הנכנס לבית המדרש עם פלאפון שעלול לצלצל עובר על כמה וכמה הלכות בשו"ע ועלול להכשיל את הרבים:

- שו"ע סימן צ"ו: "שימנע מכל הטרדות ולא יאחז תפילין ולא ספר בידו".
- שו"ע צ"ח א': המתפלל צריך שיכון... ויסיר כל המחשבות הטרודות אותו ועי' במ"ב ס"ק א' שגם בפסוקי דזימרה אסור.
- שו"ע צ"ח ב': לא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל כוונתו ולא בשעה המבטלת כוונתו. מ"ב ס"ק ו': "ופשוט דמ"מ כשרוצה לעמוד ולהתפלל מתוך כעס וכד' יראה להסיר מתחילה המחשבות המטרידות אותו".
- ועי' במ"ב ס"ק ז' שמביא הפרמ"ג בשם הלבוש "ואף ע"ג שאין אנו מכוונים מ"מ מה שאפשר לעשות עושין. ע"כ אין להתפלל בבית שיש בו שיכר חדש..." העולה שיש בעיה הלכתית להתפלל במקום שעלול להתבטל כוונתו מחמת הפלאפון.

ונראה לאור האמור שאדם הבא להתפלל בבית הכנסת עדיף לו להתפלל במקום שאין בו המכשול הנ"ל ויש לו להעדיף להתפלל במקום אחר.

- שו"ע צ"ב ג': "צריך להסיר קודם התפילה... וכל דבר הטורדו".
- שו"ע צ"ז ה': "הנושא משוי על כתפו... פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו, ד' קבין מניחן ע"ג קרקע".
- שו"ע ק"ב ד': "אסור לעבור כנגד המתפללים בתוך ארבע אמות" כתב המ"ב ס"ק ט"ו: "מפני שמבטל כוונתו".
- שו"ע קכ"ג ב': "יחיד שמתפלל בציבור וסיים תפילתו קודם לש"ץ אסור להחזיר פניו לציבור...". באר המ"ב ס"ק י"ב: "כי יגרום בזה ביטול הכוונה למתפללים".
- ועי' בשו"ע יו"ד רכ"ד א': במי שנדר הנאה מחברו שאסור בבית הכנסת דהוי שותפות של כל בני העיר ועי' עוד שו"ע חו"מ תחילת הלכות "שותפין" דבית הכנסת הרי כחצר השותפין, והוי כגזל וליתא בהשבה.

וכבר ראיתי בשם אחד מהפוסקים שכתב שאף לאנשי הצלה שעוסקים בהצלת חיים צ"ע אם מותר להם ואולי עדיף שיתפללו ביחידות.

סיכום:

פלאפון בבי"כ ובביהמ"ד יש בו מכשולות חמורים ולרוב הפוסקים עובר על מצוות עשה ונכשל בכמה וכמה הלכות מפורשות בשו"ע ואפשר שנכנס לחשש גזל דליתא בהשבה ועונשו חמור מאוד. ואין בזה היתר כלל וכלל, ויש חיוב למחות ולגעור על ענין זה.

הקפד לכבות את הפלאפון בכניסתך לבית הכנסת ולבית המדרש.

לאור האמור לעיל, וביותר כמו שנתבאר שאף בבית הכנסת שמצוי בו מכשול זה אין ראוי להתפלל בו מלכתחילה וכמו שכתב הפרמ"ג בא"א ס"ק א' דיש לגעור במי שמשיח בבית הכנסת. ראינו לנכון לחזק ענין חשוב ונשגב זה ע"י אפשרות לקבלת מודעה מעוצבת בנוסח מעין זה: על דעת הגבאים והמתפללים בבית כנסת זה אין להכנס עם מכשיר פלאפון העלול לצלצל.

קבלת המודעה היא ללא תשלום לכל התולה אותה בצורה קבועה במקום בולט. המעונין להשתתף בענין נשגב זה לכבוד בית אלוקינו אשר אין לשער גודל שכרו בזה ובבא ישאיר הודעה במס' פלאפון: 0527623172 או בפקס: 0777871775 או במייל: pele1775@gmail.com.

לע"נ יוסף חי בן יפה ז"ל
נלב"ע י"ז תשרי תש"ע.

לע"נ אפרים בן עדינה ז"ל
נלב"ע ט' טבת תשס"ו

לע"נ יוכבד ז"ל בת אמירה תחי'
נלב"ע ט"ו בשבט תשנ"ח